

לפרשת צו, שבת זכור – תשע"ד

"יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם"

יענית גולדפרב

קרבת תודה המוזכר בפרשתנו מוקרב כהודיה לה' על הצלה. קיימים שני שלבים בתהליך ההודיה עפ"י מזמור תהילים ק"ז: השלב הראשון הוא עצם הכרת הטוב שבלעדיו לא יכולה לבא הודיה אמיתית: "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני-אדם כי השביע נפש שוקקה..". השלב הבא הוא הבעת התודה במילים או בזבח: "יודו לה' חסדו...ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברינה". הקרבנות הראשונים שהוקרבו בעולם לא הוקרבו מתוך חיוב או רצון לכפרה, אלא מתוך רגש של הודיה על הטוב שה' גמל עם האדם ובעקבות רגש זה האדם חש צורך לתת משהו משלו לה'. צורך זה הוא העומד בבסיס הקרבנות של קין והבל ושל נוח בעת יציאתו מן התיבה. המדרש מסביר: "ישב נוח ודרש בלבו ואמר הקב"ה הצילני ממי המבול והוציאני מן המסגר הזה ואיני חייב להקריב לפניו קרבן ועולות? מה עשה נוח, לקח מן הבהמה הטהורה ובנה את המזבח הראשון שהקריבו עליו קין והבל והקריבו..". (פרקי דרבי אליעזר פרק כ"ג). אם כן, קרבן תודה הוא הקרבן הוותיק ביותר ובעל המשמעות המקורית ביותר של קרבן ועפ"י ויקרא רבה (ט,ב) "כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל". קרבן התודה הוא קרבן שלמים. "שלמים" אומר רש"י (ויקרא ג,א): "ע"ש שמטילים שלום בעולם" וכן "שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים" – מאחר ושלשתם שותפים באכילתו – הוא מבטא שלום והרמוניה בין כולם.

ברוב הקרבנות והמנחות קיים איסור על הבאת לחם - חמץ: "כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה" (ויקרא ב, יא), אך בקרבן תודה יש ציווי להביא לחם עם הקרבן. כיצד? לחם החמץ הוא לחם משובח המתקבל בסופו של תהליך הכנת הבצק ולכן הלחם מסמל את העושר ואת ההצלחה ואת העצמתו של האדם. המצה לעומת זאת נוצרת מעצירת תהליך התפחת הבצק ולכן מבטאת את הצמצום, את חוסר השלמות ובהתאם לכך את הענווה. לרוב, אדם עומד לפני ה' בתחושה של ענווה, בעמדה של "עני כי יעטוף" המבקש מה' על נפשו, אולם בקרבן תודה הוא מבטא אהבה והודיה על כל הטוב שה' נתן לו. לכן מביא האדם שילוב של לחם ומצה ע"מ לסמל את תהליך היציאה מן הצרה שהיה נתון בה ואת ביטויי השמחה על תחושת השלמות והטוב שה' השפיע עליו.

זמן אכילת קרבן התודה – מצומצם מאוד – יום ההקרבה והלילה שלאחריו. מדוע מצמצמת התורה את זמן האכילה? השאלה מתעצמת לאור העובדה שהלחם המובא עם הקרבן הוא בכמות גדולה מאוד (40 לחמים!). דין זה אמור לגרום למקריב להזמין אנשים נוספים לאכול איתו ובכך לספר את מעשי ה' וחסדיו ולהפוך את הסעודה לסעודת הודיה.

כיצד אנו מודים היום? ממזמור ק"ז בתהילים – אותו כבר ציינו- למדו חז"ל את ברכת הגומל: "אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות, יורדי הים מנלן? דכתיב: "יורדי הים באוניות..", הולכי מדברות מנלן? דכתיב: "תעו במדבר וישיוון..", מי שהיה חולה ונתרפא מנלן? דכתיב: "ישלח דברו וירפאם..", מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא מנלן? דכתיב: "יושבי חושך וצלמות..". (ברכות נ"ד ע"ב). ברכת הגומל נאמרת בצבור ולכן מעוררת אנשים לברר מה קרה ובכך מתפרסם הנס ומתגדל שם ה' ברבים – כמו בקרבן תודה. את מזמור ק"ז בתהילים אנו אומרים כולנו יחד בתפילת ערבית חגיגית בליל יום העצמאות - כהודיה לה' על הקמת המדינה בה זכינו לאחר אימי השואה שאת מחולליה אנו מצווים השבת - בקריאת "זכור" - לזכור, להכרית ולא לשכוח.